

wel gegeven ter onderscheiding van Heiden, Mohammedaan en Jood. Op zichzelf ligt daarin iets dat den Heiland verheerlijkt, Wiens majestueuze invloed buiten den kring Zijner belijders wordt erkend. Als slechts de zin van het woord in dit verband wordt doorzien. Het adjectief volgt en overspant al wijder kring: de Christelijke volkeren van Europa! Het behoort niet als een bespotting te klinken, mits men zich den zin van het woord realiseert. Kuiper onderscheidt in De Gemeene Gratie (II 068 vlg.) tweërlei gebruik van ons woord en merkt op: „(Ge kunt) het zoo uitdrukken, dat ge sprekende van een Christelijken staat, van een Christelijke maatschappij, van Christelijke beschaving enz., uitsluitend het oog hebt op de Gemeene Gratie, gelijk die bezwangerd is door het Evangelie; en dat in het andere geval, als ge gewaagt van Christelijke school, Christelijke pers, Christelijke zangers en van zooveel meer, ge doelt op de Particuliere genade, gelijk die zich de dingen van het gewone leven tot instrument kiest”.

Doch daaruit volgt levens hoe nutteloos in vele gevallen het is te strijden over toekenning van dit praedicaat zonder nadere verklaring en precisering. Groen van Prinsterer hechtte sterk aan de belijding van Nederland als een Christelijke natie. En we verstaan het. Doch Minister Van Reenen vond: ja en neen. Hij beaamde het ten aanzien van den zin, de geschiedenis en het zielental der natie, maar ontkende het even stellig in staatsrechtelijk opzicht.³⁾

Naar onze meening had Van Reenen ongelijk in zijn beroep op het staatsrecht, waar de natie in het geding was. Later zal Kuiper in Ons Program aan dat Christelijk karakter der natie met kracht en klem vasthouden en over den Staat handelen onder het motto: „geen état athée”, wat wel iets anders is dan „een Christelijke staat”. Gelijk hij in 1917 constateert dat „onze Staat eeniglijk nog in de Zon- en vierdagen zijn Christelijk karakter doet uitkomen.”⁴⁾ Toch hoort men wel eens dat alle rechtsche partijen het Christelijk karakter van den Nederlandschen staat „belijden”. Voor we dit toegeven zal het noodig zijn om duidelijk aan te geven wat men daaronder eigenlijk verstaat. Misschien blijkt dan de inhoud van het begrip „Christelijk” derwijs te slinken dat het geen scheidingslijn helpt trekken tusschen rechtsch en linksch.

Op spaarzaam gebruik en zoo scherp mogelijke begripsbepaling komt 't steeds weer aan, opdat een gestolen naam niet de oogen voor gevaren sluiten doe noch misleide als ladingdekkende vlag.

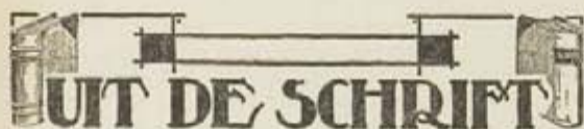
Zoo is er niets tegen de verbinding „Christelijke kunst” en „Christelijke literatuur” in toepassing op Maria-verheerlijkende, beeldendienstplegende plastiek, resp. op geschriften van Patres, welke van Heidensch-wijsgeerigen zuurdeesem zijn doortrokken. Mits men zich de waarde van het woord bewust blijft en in de zaken het on-Christelijke onderkent. Veel meer gevaar voor misverstaan en onjuiste waardeering bergt diezelfde samenknopping „Christelijke literatuur” in zich, waar ze wordt toegepast op hedendaagsche literaire productie. Daarover, en over Christelijk onderwijs, willen we nog een korte beschouwing laten volgen.

K.

D.

3) Diepenhorst, a.w. 191.

4) Starrenflonkering, 123.

UIT DE SCHRIFT

Uitgesloten.

Want hetgeen in haar ontvangen is, dat is uit den Heiligen Geest.

Matth. 1:20 b.

In de evangelieverhalen vinden we geen levensbeschrijving of zielsontleding van onzen Heer Jezus Christus! Wie er zoiets in zoekt, zal ze nooit verstaan. Neen, Mattheüs en de anderen tekenen scherp en kleurig den ambtsweg, de ambtsworsteling, de ambtsvervulling van onzen Heiland.

Die wetenschap moet ons leiden en beheerschen bij de beschouwing der figuren, die telkens in Jezus' omgeving voor ons oprijzen. Ze verschijnen alleen omdat de Christus in hen en door hen Zijn ambt moet bedienen. Alleen als we ze zóó zien, komen ze op de juiste plaats en staan ze in het zuivere licht.

Ze worden dan gelijk aan de begeleiding van een melodie, die alleen gecomponeerd werd om die melodie ten volle te laten uitkomen. Ze zijn de nevenfiguren op een schilderij, die alleen werden ontworpen om den hoofdpersoon te zetten in het volle licht.

Zóó moeten we ook Jozef zien!

Hij was verloofde van Maria. Dat wil zeggen hij en Maria waren onverbreeklijk aan elkaar verbonden naar Gods wet. Maria was naar de wet

en volgens het spraakgebruik reeds Jozefs vrouw. En Jozef was zóó Maria's man. Jozef had „recht” op Maria. Verbrekking der verloving zou in volen zin echtbreuk zijn.

En dan komt het vijandige, vreemde raadsel tusschen hen in staan. En dat onbegrijpelijke in Maria slaat hen uit elkaar en doet een muur tusschen hen oprijzen. Jozefs liefde is gewond. Zijn recht is geschonden, naar hij meent.

Jozef heeft geworsteld met dat zware kruis in zijn leven.

En toen hij dat deed, was hij, zonder het zelf te weten, bezig met het allergrootste mysterie, dat ooit door God onder de zon is gewerkt.

God was bezig iets nieuws te scheppen in de wereld. Alle menschen, alle menschengeslachten kwamen in deze wereld beladen met schuld. Allen die geboren werden naar de „gewone” menschelijke mogelijkheden, langs de wegen van vleesch en bloed, waren zondig en verdorven. Geen nieuw, zuiver, eeuwig leven kon uit de bestaande wereld en naar de heerschende orde ooit meer verschijnen in Gods wijd heelal. De bronnen van het menschenleven waren vertroebeld — naar het schein voor eeuwig!

En zie, nu doet God iets groots.

Hij maakt wat nieuws! Er komt nu een mensch, die niet in levensbeweging is gebracht door andere menschen. Er komt een mensch, die niet in de wereld komt langs de banen van vleesch en bloed en menschenlijken wil en menschenlijke liefde. God wekt dat leven. Hij alleen. Hij roept de nieuwe scheut uit den ouden stam. Hij alleen is de handelende Persoon.

De schepping was het werk van den Almachtige alleen — maar de herschepping eveneens.

Met dit ontzaglijke wonder heeft Jozef getobd. O neen, hij kon dat nooit zelf uitbroeden, zelf verzinnen. God in den hemel alleen kon hier licht hem schenken.

En dat doet Hij ook door Zijn engel.

Jozef, gij moet opzij, gij moet aan den kant gaan staan. Gij moet Maria afstaan aan uw God, opdat Hij in haar werke, Hij alleen. Want God legt nu een nieuw fundament onder de wereld. Het komende kind is de nieuwe wortel van den vernieuwden kosmos en het nieuwe menschengeslacht. En zulke wonderen zijn alleen mogelijk bij den Machtige Israëls. Jozef, gij wordt uitgesloten bij het nieuwe begin, grondig uitgesloten.

Nu komt Jozef naast Maria te staan.

Want ook Maria werd uitgesloten. Ook haar daad, haar hulp, was bij dat eerste begin onmogelijk. De Heilige Geest kwam over haar en zij wist zelf niet hoe en wanneer.

En nu is dit het groote van Jozef en ook van Maria — ze hebben zich laten uitsluiten. Zij hebben de kracht gevonden, de kracht des geloofs, om den Heere over zich te laten beschikken. Ze hebben de sterke daad verricht van de vrijwillige aanvaarding der door God hun opgelegde passiviteit.

Zóó werden zij Gods medearbeiders. Neen niet bij den aanvang, dat werkte de Almachtige alleen, maar wel in het vervolg. Maria heeft Jezus met vreugde gedragen. En Jozef heeft Hem en Zijn moeder met zorg bewaakt.

H.

C. V.

KERKELIJK LEVEN

Herdenking van de Doleantie.

Van het Comité tot herdenking van de Doleantie vernemen wij dat het Programma thans definitief werd vastgesteld. De Herdenking zal plaats vinden te Amsterdam. Donderdag 13 Februari a.s., des avonds 8 uur zal er een Dank- en Bedestond worden gehouden in de Keizersgrachtkerk. Als voorganger zal optreden Ds K. Fernhout van Baarn. Vrijdag 14 Februari worden er twee samenkomsten gehouden in de groote zaal van het Concertgebouw. De morgenvergadering begint 's morgens 10 uur. Als spreker hoopt eerst op te treden: Dr K. Dijk van 's Gravenhage met het onderwerp: „Om het verbond Gods”, en daarna Prof. Dr G. M. den Hartogh van Kampen met het onderwerp: „De Doleantie en het Ambt van Ouderlingen en Diakenen”.

In de middagsamenkomst, welke om 2 uur aanvangt, spreken: Prof. Mr A. Anema van Amsterdam over „De Doleantie en de Staat”, Ds T. Ferwerda van Amsterdam over: „De Doleantie en het Kerkrecht”, Prof. Dr F. W. Groshede van Amsterdam over: „De betekenis van de Doleantie voor het Heden”. Daarna zullen nog enkele Sprekers, die nauw bij de Doleantie betrokken waren, een kort woord spreken.

Aangezien te verwachten is dat de belangstelling voor deze Herdenkings-dagen groot zal zijn, vermoedelijk niet allen, die dit wenschen, toegang kunnen krijgen, moest het Comité voor de goede orde, wel besluiten Toegangskarten verkrijgbaar te stellen. Deze karten, zooval voor de Keizersgrachtkerk als het Concertgebouw, kunnen worden aangevraagd aan het adres van Mr G. H. A. Groshede, Keizersgracht 586 te Amsterdam. Aanvragen na den 28 Januari ontvangen, kunnen niet worden beantwoord. Willen belanghebbenden hiervan goede nota nemen?

Voorts zal er in de Pauze op 14 Februari gelegenheid zijn voor een eenvoudige, gemeenschappelijke Lunch. Ook hiervoor kunnen karten worden aangevraagd aan het adres van Mr Groshede bovengenoemd.

„Moet dat nu zóó?” (I)

(Mededeeling vooraf: Verleden week had een artikel, volgens belofte, geschreven. Ik rekende evenwel erop, dat het eerste artikel van Dr O. Noormans in dat nummer zou verschijnen. Door verblijf in het buitenland kon mij niet worden meegedeeld, of opname van Dr Noordmans' eerste artikel verleden week onmogelijk was. Daardoor is tot mijn spijt rubriek „Kerkelijk Leven” verleden week zeer leeg geworden; had ik geweten, dat Dr Noordmans niet komen zou, dan zou ik natuurlijk mijn verleden week gezonden en persklaar in Goes aanwezige artikel van deze reeks in elk geval hebben laten gaan. K. S.)

Onder den titel „Moet dat nu zóó?” heeft Ds D. Sikkel in „Amst. Kb.” geklaagd, dat „mannen van leidende positie bij ons volk in verdenking komen”, zulks vanwege hetgeen door ons blad geschreven is. Ds Sikkel denkt daarbij inzonderheid aan onze kritiek op een mededeling door Dr. Paedagogisch Tijdschrift (of wat dan droegegeven is omtrent de Leeuwarder rode reder Prof. Waterink?) en aan wat we opmerkten over uit verschillende plaatsen van kerkeradswege bij aangekomen klachten, dat men bij de behandeling van N.S.B.-ers telkens stuitte op het feit, dat zulke N.S.B.-ers een gelijkluidende formule indienden, waarmee zij de zoo ongeveer uitspraken, hoe ze tegenover N.S.B.-kerkeraden stonden. Nu meent Ds Sikkel, dat in de eerste geval Prof. Waterink, in het tweede Dr Sietsma noodeloos in verdenking gekomen is. Eerstgenoemde is hoofdredacteur van genoemd tijdschrift; de tweede kwam later — eigener beweging — verklaren, dat de die N.S.B.-ers deden, blijkbaar terugging op een de hem verrichte handeling.

Dadelijk begreep ik, dat deze aangelegenheid de sommigen zou worden gemaakt tot een aanleiding van wat Ds A. M. Boeijsma noemt „een beweginkje” of „heibelkje”, en wat ik zelf maar noemen zal een klacht. Dat deze klacht zou blijven hangen in het algemeen verwachtte ik ook direct. Geen één van de klagers broeders heeft geciteerd wat ik schreef. Minstens (in Leiden) leest zelfs het blad niet, waarover hij klaagt. Geen één heeft ook zijn lezers laten weten, dat ik heb geschreven met de feiten overeenkomende noem. Geen één heeft nota genomen van de voor mijn besef te niet alleen nu, maar ook in andere gevallen, voor het recht verstaan noodzakelijke opmerking mijnerzijds, dat ik geen persoons-, maar kerkgeschiedenis bedoel te schrijven, als ik dergelijke zaken naar voren breng.

En daarin ligt al weer dadelijk heel de zwakheid bleef van dit pers-incident.

Want wat wil men nu eigenlijk? En van welke onbegrepen stellingen gaat men uit?

In dit openingsartikel zal ik allereerst enkele bijzondere heden afdoen. In het geval-Prof. Waterink kan men slechts zich verwonderen over zulk een klacht. Die verschijnt in „Paedagogisch Tijdschrift” een artikel, de de grondslagen van ons christelijk geloof in elk opzicht loswoelt, en dus ook met de eerste winsten van ons gereformeerde wetenschap spot. Maanden lang zwijgt ieder in alle talen. Het leven rolt genoegelijk verder. Eindelijk spreek ik er over; met duidelijke citaten. De hoofdredacteur van het „Paed. Tijdschrift” vindt dat goed, dat de secretaris der redactie als inzonderheid persoonlijk woord (met als aanhangsel een persoonlijk woord) opneemt in het „Paed. Tijdschrift”, waarin verklaard wordt, dat men niet denken moet, dat voor dit nummer de hoofdredacteur verantwoordelijk was. Goed. Heb ik dat verzwegen? zooals b.v. „De Heraut” maanden lang verzwijgt, wat er tegen ingebracht wordt? Geensprake nu; het stuk is letterlijk opgenomen. Wat is hier nu voor verdachtmaking?

Men laat liggen, waar het om gaat. Indien Prof. Waterink het geval onaangenaam vindt, dan mag men niet vragen, dat een verloochening van den Christus door anderen wordt doodgezwegen, maar dat Prof. Waterink een afkeuring doet van het beleid van zijn inzondersecretaris. Inplaats daarvan wordt de feitelijk goedgepraat (men herinnert zich de verwijzing naar de N.C. Radio-Ver.). En zij, die thans over dit geval schrijven, doen voor een deel, alsof hier zaken belevenissen van 1935 nog bij mij naverken. Anderszoo, alsof hier een kwestie Kampen—Amsterdam werkt. Maar op mijn beurt noem ik dat; in verdenking brengen. Want mijn bezwaar — ik zei dat duidelijk — ging tegen de synthese, ik erkende (denk aan het beeld van vloer-dweilen terwijl de kraan niet afgesloten wordt), dat Prof. Waterink ook zijnerzijds den wil heeft om gereformeerden opbouw. Maar ik had en heb er bezwaar tegen, dat men tegelijkertijd met in diepste vragen tot andersdenkenden ook op juist die beginselvragen diep rakende punten samenwerkt ter voorlichting van het volk. Want dat brengt ons m.i. steeds verder van de wijs. Het is dus een zuivere kwestie van methode. En

et heeft niets... heb ik — 't was... andy en ik heb... krinen spraken... Prof. Waterink... gezegd, dat het... gereformeerde de... van zooveel bet... zijn leerstoel ju... nke „Predikant... berinnerd — Pa... samenwerking... ook Kampen—A... is het Kampen... zich een scher... Houting, leerlin... jaren lang heb... de V.U. doen... artikel in „Pa... iemand, die de... aan een hooglo... kan dat doen o... dan verder ge... er tegen zuchte... men; opdat d... methode; en za... persoonsges... methode niet b... kerk en wa... methode gevaar... voor de deur a... En da... toen Dr Sietsma... — ik had dat... Sietsma-geschie... gon hij zoo ju... bij N.S.B.-er... hèn. Inplaats... „Volk en Vade... thans bezwaar... deze zaak van... behandelen, wi... lijking van kerf... dat ik aan die... partout-formule... raden voorle... ven, dan had i... was dan nat... geschiedenis ac... ik dat wroeten... der kerk van... ook gekukt; m... komen —... schandelijker... het geval was... denken, dat ik... neer — draag... smaadheid van... weken aan et... leugens over... geschiedenis h... had ik wel ge... N.S.B.-gifbrouw... mag) niet op... voorts niet ven... hij een fout h... de aandacht d... „noodeloos” ge... onbedoeld — o... dat „zoo” geb... Persoons- of... is niet geinfor... zeiden we rec... kerkeraden, di... haven tegenov... in het open... tucht over N.S... meerd? Ik we... het soms ook... publiek er ov... kerkeraden de... teerde) kinder... zoo is. Feit... eens; om d... gimen kan b... niet van kind... handeling van... presenteerende... maar een ve... En nu zou... zwijgen over... respect voor... en de verk... laten stoeien... diezelfde leide... over kerke... tuchtpractijke... men wil; ma... te blijven wa... Intusschen,

P.S. Versch... gen over het... Reeds hebben... Walle („Lectu...